

Till trafikförsäkringsbolagen

Fråga om samband mellan trafikolycka och nedsättning av arbetsförmåga

(Jfr nr 38/1977 och nr 5/1978)

Ärendet behandlades vid nämndens sammanträden 30 maj 1979 och 6 juni 1979.

I sitt yttrande i ärendet 6 juni 1979 anförde nämnden (Öhman, Ingrid von Möller, Hörlin och Gustafsson) följande.

"Den 23 november 1966 råkade bilförsäljaren N.N., född 15.5.1913, ut för en trafikolycka. Vid olyckstillfället var han på väg med bil från sin bostad i Vålberg till arbetsplatsen, SAAB-ANA i Karlstad. I samband med att N.N. skulle köra om en framförvarande bil råkade denna bil i sladdning. N.N.:s bil trängdes då av vägen och slog, enligt vad N.N. uppgivit, runt tre varv. Polisens trafikolycksfallsanteckningar utvisar att N.N.:s bil fick taket intryckt och vänster sida skadad. Såvitt utredningen ger vid handen bar inte N.N. säkerhetsbälte vid olyckstillfället.

Omedelbart efter olyckan kände sig N.N. relativt oskadd. Emellertid fick han senare under dagen för olyckan smärtor i bröstet och uppsökte då läkare. Läkbesöket föranledde ej någon sjukskrivning. Den 28 december 1966 sökte han läkare för smärtor från rygg och nacke. Han förklarades då arbetsoförmögen och var helt sjukskriven till och med utgången av mars 1967. Efter nämnda sjukskrivningsperiod synes han ha varit omväxlande helt och halvt sjukskriven fram till juli 1970. Till följd av sina nack- och ryggbesvär tillerkändes han då halvt sjukbidrag. Den 1 februari 1972 ändrades detta bidrag till hel förtidspension.

N.N., som gör gällande att hans arbetsförmåga efter trafikolyckan i allt väsentligt beror på besvär från nacken och att dessa besvär är en följd av olyckan, har begärt ersättning från trafikförsäkringen dels för inkomstförlust med 20.000 kronor för år från och med 1 januari 1967 till dess han fyllde 65 år och därefter med 10.000 kronor för år under återstående livstid dels ock för kostnader med ett engångsbelopp av 25.000 kronor, avseende läkararvoden samt utlägg för resor och uppehälle i samband med läkarbesök.

Försäkringsbolaget har avböjt ersättningskraven under hänvisning till att de besvär N.N. knyter till olyckan enligt bolagets uppfattning är att hänföra till sjukliga förändringar i hans halsrygg, vilka förelagat redan före olyckan. I och för sig ifrågasätter inte bolaget att dessa besvär nedsatt N.N.:s arbetsförmåga. Emellertid synes bolaget mena att även andra sjukdomar, vilka likaledes får anses sakna samband med olyckan, medverkat härtill.

Försäkringsbolaget har nu begärt nämndens yttrande i frågan om samband kan anses föreligga mellan de av N.N. i ärendet åberopade besvären och trafikolyckan.

N.N. synes ha kontaktat försäkringsbolaget första gången i november 1967. Han skrev då till bolaget och framställde vissa ersättningskrav i anledning av trafikolyckan. Han omtalade samtidigt att han sedan någon månad efter olyckan lidit av nack- och huvudvärk. - Av handlingarna i ärendet framgår vidare att N.N. anser sig ha varit fullt frisk och arbetsför när olyckan inträffade. Sommaren 1965 hade han drabbats av ryggbesvär. Efter två behandlingar hos en kiropraktor Nyberg i Örebro kände han sig i september 1965 helt återställd. N.N. gör vidare gällande att hans besvär från nacken debuterat först efter olyckan. Dessförinnan hade han således aldrig haft likartade besvär. Enligt vad N.N. uppgivit konsulterade han Nyberg även för nacken. Denna konsultation anges ha ägt rum 1 december 1966. N.N. fick emellertid ingen behandling, eftersom skadan enligt Nyberg "satt för högt upp." - Till stöd för sitt påstående att det i allt väsentligt är nackbesvären som förorsakat arbetsförmågan har N.N. åberopat intyg från arbetskamrater och anhöriga. Härutöver har han åberopat ett arbetsgivarintyg över sina försäljningsresultat under 1962 - 1968. Bland företagets försäljare låg N.N. enligt intyget på första plats 1962 - 1964, 1965 låg han på sjunde plats, 1966 på fjärde plats samt 1967 och 1968 på nionde respektive tolfte plats.

I ärendet föreligger omfattande medicinsk utredning, däribland följande läkarintyg som här upptages i kronologisk ordning.

1. Intyg 8 december 1967 av doktorn Bengt Wallentén, Karlstad.
2. Intyg 21 februari 1968 av provinsialläkaren Hubert Strube, Vålberg.
3. Utlåtande 17 maj 1968 av doktorn Harald Nilsonne, Stockholm.
4. "Läkarintyg vid nedsatt arbetsförmåga" utfärdat 23 mars 1970 av doktorn Ola Wessmark, Karlstad.
5. "Läkarutlåtande om hälsotillstånd" utfärdat 4 oktober 1971 av docenten i ortopedisk kirurgi Claes Gudmundson, Karlstad.
6. "Läkarutlåtande om hälsotillstånd" utfärdat 9 mars 1972 av doktorn B. Larson-Dieden, Karlstad.
7. Utlåtande 13 september 1978 av försäkringsbolagets förtroendeläkare docenten Olof Johansson, Stockholm.
8. Utlåtande 13 januari 1979 av docenten Lars-H Blomberg, Brämhult.
9. Utlåtande 2 februari 1979 av försäkringsbolagets förtroendeläkare docenten Olof Johansson, Stockholm.

Vidare föreligger poliklinikkort från Karlstads lasarett med anteckningar beträffande N.N. från åren 1967, 1974, 1975 samt journalanteckningar från samma lasarett upprättade i november 1968. Härutöver förekommer läkarintyg, upprättade i samband med sjukskrivningar av N.N. under åren 1965, 1966 och 1967, ävensom ett intyg, daterat 14 februari 1968, från Värmlands läns allmänna försäkringskassa. Slutligen finns bland handlingarna i ärendet ett intyg utfärdat 21 februari 1968 av kiropraktorn G. Högman, Göteborg, samt en sammanställning, dagtecknad 4 maj 1972, över en psykometrisk undersökning N.N. genomgått vid psykiatriska kliniken, Centrallasarettet, Karlstad.

Angående N.N.:s förhållanden före olyckan kan under rubriken "anamnes" i journalanteckningarna från november 1968 och doktor Larson-Diedens utlåtande bl.a. utläsas. N.N. har varit bilförsäljare sedan början av 1950-talet. Dessförinnan drev han ett eget lastbilsåkeri. Under krigsåren gengasförgiftades han vid två tillfällen. Förgiftningarna medförde ej några komplikationer. 1946 skadade N.N. ryggen vid ett olycksfall. Under ett år vårdades han då på sjukhus i gipsvagg. Därefter bar han korsett under fem år. Sedan dess har han besvärats av värk i ryggen, ischiasbesvär. 1954 vårdades N.N. på lasarettet i Lund för polio. Det anges att han ej fick några sviter efter denna sjukdom. 1956 drabbades han av hjärnhinneinflammation och synes då ha

vårdats i hemmet. - Vidare kan av N.N.:s journalanteckningar utläsas: "Under senare år också värk i nacken med utstrålningar i båda armarna, under en period, 1965 också domning i höger arm och viss svaghet. Vårdades då härstädes på ortoped.klin. Fick en sele, kortvåg + massage."

Från tiden före trafikolyckan har Wessmark i sitt intyg antecknat: "1965 undersökte jag pat. på ortopediska kliniken för då akuta cervicala rhizopathibesvär med smärtor i halsryggen och utstrålning i hela höger arm till de tre ulnara fingrarna. Han blev så småningom bättre ..... Röntgen C-rygg 11/8 1965. Ingen scolios. Normal lordos. Disken C III - C IV är starkt reducerad i höjd och här finnes reaktiva deformationspålagringar, som buktar in och förtränger foramina intervertebralia. Även disken C VI - C VII är reducerad i höjd och även här finnes deformationsförändringar som förtränger foramina. Inga halsrevben. Multipla diskdegenerationer."

Enligt intyget från försäkringskassan var N.N. under perioden 16 juli - 25 september 1965 sjukskriven för muskelsmärter från höger arm.

Efter olyckan sökte - som inledningsvis anförts - N.N. 28 december 1966 läkare för smärtor från rygg och hals. Han undersöktes då av provinsialläkaren Strube. Denna läkarundersökning följdes 17 januari 1967 av röntgenundersökning av hals- och bröstrygg. Ur Strubes intyg 21 februari 1968 kan bl.a. utläsas: "Smärtorna i ryggen ha inställt sig först efter några dagar. Markerade dunkömhet över 5:e-6:e spinalutskott i bröstryggen och smärtor vid vridning av halsen ssk. mot hö. Ömmar då i höjd med d4 cl.5. - Han rem:s till rö. - Deras utlåtande: 17/1-67 bröstrygg: Smärre osteofyter finns på flertalet av kotkroppskanterna i mellersta delen av bröstrygggraden. Eljest inga förändringar. Halsrygg: Disken C3-C4, C5-C6 och C6-C7 är minskad i höjd och på angränsande kotkroppskanter finnas osteofyter, som delvis måttligt förtränger motsvarande intervertebralrum. Multipla diskdegenerationer."

Av Strubes intyg framgår även att N.N. konsulterat honom vid ett flertal tillfällen under 1967 för huvudvärk samt gall- och magbesvär.

Enligt journalanteckningarna genomgick N.N. en galloperation i mars 1968. Av dessa anteckningar kan vidare bl.a. utläsas. Efter galloperationen var N.N. bra några månader. Sedan fick han tilltagande

värk i nacken med utstrålningar i båda armarna. Han hade även värk i ländryggen med utstrålningar i båda benen. Under hösten sagda år blev N.N. alltmera orolig, trött, matt och orkeslös. Under perioden 19 november - 23 november 1968 var han intagen på medicinska kliniken vid Karlstads lasarett för utredning med anledning av nackbesvär och oro.

Den 16 april 1969 drabbades N.N. av akuta ryggbesvär med fixering av ländryggen. Han behandlades då av Wessmark som i sitt intyg bl.a. uttalar: "Detta tillstånd avklingade relativt snart men då återkom pat.s halsryggsbesvär av och till med utstrålning ned i höger arm. Besväras också mycket av huvudvärk i detta sammanhang."

Gudmundson gör i sitt utlåtande följande sammanfattning: "Ur ortopedisk synpunkt har herr N.N. en måttlig spondylos i hals- och ländrygg samt brachialgi, lumbago ischias och cervicala rhizopathibesvär. Han har säkert nedsatt arbetskapacitet p.g.a. detta och även under-teknad betraktar honom f.n. som helt arbetsoförmögen under lång tid men till hans ortopediska besvär kommer då ovan beskrivna nervösa besvär av typ reaktiv depression."

Nilsonne kommer i sitt utlåtande 17 maj 1968 till följande slutsats i sambandsfrågan: "Något styrkt samband kan sålunda ej påvisas med stöd av tillgängliga handlingar."

Ur Johanssons utlåtande 13 september 1978 kan följande bedömning i sambandsfrågan utläsas: "Sammanfattningsvis kan jag sålunda inte av de till mig översända handlingarna finna något samband mellan den skadades fortsatta sjukhistoria och det uppgivna trafikolycksfallet den 23/11 1966."

Blomberg, som undersökt N.N. 2 januari 1979, har i sitt utlåtande sammanfattningsvis uttalat: "att de halsryggsbesvär som N fick efter olyckan 1966 med all sannolikhet är en följd av denna och att han inte skulle ha fått besvären då om ej olyckan inträffat. Besvären har blivit ssk långdragna genom de redan före olyckan förefintliga spondylosförändringarna i halsryggen. Olyckan tycks sålunda ha varit det utlösande momentet och det finns inga andra betydligt starkare skäl som talar emot ett sådant samband."

Johansson vidhåller i utlåtandet 2 februari 1979 - sedan han tagit del av Blombergs utlåtande och på nytt gått igenom underlaget till sitt föregående utlåtande - i alla avseenden sin tidigare bedömning i sambandsfrågan. Detta senare utlåtande av Johansson avslutas: "Sambandet mellan trafikskadan och senare besvär från halsryggen är sålunda enligt min bestämda uppfattning på intet sätt styrkt."

Av handlingarna i ärendet framgår att N.N. vid olyckstillfället hade en förarplatsförsäkring i ett annat försäkringsbolag. I anledning härav skall docenten Erland Lysell, enligt vad som antecknats i nämndspromemorian, ha uttalat att "samband inte föreligger."

Efter trafikolyckan har N.N. ostridigt fått besvär från nacken som nedsatt hans arbetsförmåga. Den medicinska utredningen ger vid handen att N.N. redan före olyckan hade förändringar i halsryggen. Frågan om samband mellan olyckan och de av N.N. angivna besvären är om-
tvistad. Han synes emellertid vid tiden för trafikolyckan och året dessförinnan i allt väsentligt ha varit arbetsför. De förändringar som då förelåg i halsryggen har alltså inte menligt inverkat på hans arbetsförmåga, i varje fall inte i påtaglig grad. Enligt nämndens mening, grundad bl.a. på Blombergs på grundval av undersökning av N.N. gjorda uttalanden, kan det inte uteslutas att N.N. kunnat fortsätta sitt arbete även efter december 1966 om inte trafikolyckan, som en utlösande faktor, inträffat. Nämnden anser sig således böra utgå från att trafikolyckan medverkat till uppkomsten av N.N.:s arbetsoförmåga. Genom vad övrigt framkommit angående N.N.:s sjukdomshistoria får det emellertid anses klarlagt att även faktorer som inte har med trafikolyckan att göra medverkat till hans arbetsoförmåga.

Med hänsyn till vad nu anförts anser nämnden att N.N. bör erhålla viss ersättning från trafikförsäkringen.

Bolaget har angivit i nämndspromemorian att om nämnden finner att N.N. är berättigad till ersättning, ärendet skall kompletteras med så fullständig utredning som möjligt om N.N.:s arbets- och inkomstförhållanden.

Uppgifterna i ärendet i nämnda hänseenden är knappa. Vissa upplysningar finns dock. Olyckan inträffade så långt tillbaka som i november

1966, alltså för mer än tolv år sedan. Svårigheterna att skaffa fram ekonomisk utredning torde bli stora, något som också N.N.:s ombud antytt. Det kan därför befaras att ärendets handläggning kommer att dra ut ytterligare avsevärt på tiden. Detta är inte tillfredsställande från någondera partens synpunkt, oavsett vad den slutliga utgången av ersättningsfrågan blir. Nämnden kommer därför att i detta yttrande - låt vara på ett inte fullständigt ekonomiskt utredningsmaterial - göra ett försök att på skälighetsmässiga grunder avväga ersättnings beloppsmässiga storlek i detta svårbedömbara skaderegleringsärende.

I ärendet är upplyst att under N.N.:s sjukskrivningsperioder, d.v.s. före juli 1970, hans sjukpenning uppgick till 14.600 kronor för år. Enligt då gällande lagstiftning var denna ersättning skattefri. N.N.:s förtidspension uppgick i februari 1972 till 31.864 kronor för år. Pensionen anges för närvarande utgå med 52.800 kronor för år. Bland handlingarna i skadeakten föreligger vidare bl.a. utdrag ur inkomstlängderna beträffande N.N. för åren 1965 - 1967 samt uppgifter om de inkomster han anmält till försäkringskassan för åren 1964 - 1968. I detta sammanhang bör anmärkas att N.N., för sjukskrivningsperioderna, uppskattat sitt inkomstunderlag som fullt arbetsför till i genomsnitt 130 kronor per dag, vilket motsvarar 47.450 kronor för år. Den av N.N. yrkade ersättningen för inkomstförlust, 20.000 kronor för år, torde kunna tjäna som utgångspunkt för bedömningen av den inkomstförlust som är att tillskriva trafikolyckan. Bedömningen får sedan bli beroende av en skälighetsavvägning mellan samtliga i ärendet förekommande omständigheter. I sammanhanget måste särskilt beaktas risken för att N.N., trafikskadan förutom, längre fram skulle ha fått skadebesvär av halsryggförändringen. Det förefaller ganska rimligt att anta att N.N.:s arbetskapacitet oavsett trafikskadan skulle ha gått ned efterhand och att hans yrkesarbete under inga förhållanden skulle ha fortsatt efter 65-årsdagen.

Med dessa förutsättningar och med den ytterligare avvägningen att av det från N.N.:s sida angivna inkomstbortfallet, 20.000 kronor för år, omkring en tredjedel är att hänföra till trafikolyckan skattar nämnden N.N.:s genomsnittliga, av trafikolyckan betingade, inkomstförlust till ca 7.500 kronor för år från och med 1 januari 1967 till dess N.N. fyllde 60 år och därefter till hälften av detta belopp till dess han fyllde 65 år. För tiden därefter kan någon av trafikolyckan betingad inkomstförlust ej anses föreligga.

Nämnden föreslår att N.N. ersätts från trafikförsäkringen i enlighet med det angivna.

Härutöver bör N.N. ersättas för kostnader samt för lyte och men.

Den av trafikskadan betingade kostnadsersättningen torde skäligen kunna skattas till 10.000 kronor i ett för allt.

Ersättningen för lyte och men bör skäligen bestämmas till 7.000 kronor."

Stockholm 6 juni 1979

Carl-Axel Tidblom